

Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea

ISSN: 1579-3311

pasadoymemoria@ua.es

Universidad de Alicante

España

SANTACREU SOLER, JOSÉ MIGUEL

MONLLEÓ, Rosa; OLIVER, David (eds.), *Vides truncades per la Guerra Civil a Castelló. Entre la repressió latent i la resistència quotidiana, Castelló de la Plana, Publicacions de la Universitat Jaume I, 2014, 337 pp.*

Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea, núm. 13, 2014, pp. 407-409
Universidad de Alicante
Alicante, España

Disponible en: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=521551967030>

- Com citar
- Nombre complet
- Més informació de l'article
- Pàgina de la revista redalyc.org

redalyc.org

Sistema d'Informació Científica

Xarxa de Revistes Científiques d'Amèrica Llatina, el Carib, Espanya i Portugal
Projecte acadèmic sense fins de lucre, desenvolupat sota la iniciativa d'accés obert

durant la guerra. El relat és apassionant per les aventures que passà fins els inicis de la postguerra, que la pillà a Múrcia amb una terrible postguerra on la incansable supervivent lluità per tirar endavant.

La sisena és la d'Abelardo Ripoll Segarra nascut a la Salzadella el 1929. Era el major de cinc germans i, durant la postguerra, va haver de fer-se càrrec dels treballs de la família perquè el pare fou empresonat a causa de la repressió franquista. La seua història ens mostra el camí dels refugiats que van abandonar el poble a causa dels combats de la guerra i la vida d'uns xiquets sense el pare empresonat en la postguerra. La biografia se centra en els anys de la guerra i la postguerra amb unes pinzellades breus dels anys posteriors perquè segons l'autor del text, Alfredo Fornas Pallarés, són estos anys foscos els que susciten un major interès.

La setena biografia, redactada per Ivan Medall Chivas, és la del futbolista Antonio Pérez Balada, un porter de fama en el Castelló, l'Atlético de Madrid i el València. Va nàixer a Nules el 1919 i va ser enrolat en la quinta del biberó per a combatre en la Batalla de l'Ebre. Després va travessar la frontera francesa i va passar pels camps de concentració, on va estar sis mesos fins que la família li va aconseguir els avals necessaris per a tornar a Nules. La seua destresa com a porter de futbol li va permetre de viure una postguerra amb menys penúries que altres ex-combatents republicans.

L'objectiu principal d'aquest llibre, que està precedit per una suggerent presentació col·lectiva dels tres editors, és mostrar el camí de la memòria històrica com un instrument perquè els testimoniatges de la història col·lectiva dels castellonencs tinguin la possibilitat de comunicar les seues vivències positives i negatives, recordar i eixir del silenci. Es tracta en definitiva, con titulen el text de la presentació, de demostrar la validesa dels subjectes anònims com a constructors de la Història i la memòria del record.

JOSÉ MIGUEL SANTACREU SOLER
Universitat d'Alacant

MONLLEÓ, Rosa; OLIVER, David (eds.),
Vides truncades per la Guerra Civil a Castelló. Entre la repressió latent i la resistència quotidiana, Castelló de la Plana, Publicacions de la Universitat Jaume I, 2014, 337 pp.

El volum que ressenyem és el nº 4 de la col·lecció "Història i Memòria. Testimonis" mantinguda pel Grup d'Estudis d'Història Local i Fonts Orals de la Universitat Jaume I de Castelló que, des de l'any 1995 i sota la direcció de la doctora Rosa Monlleó, enregistra entrevistes de persones de Castelló la vida de les quals va ser truncada per la Guerra Civil i la postguerra. És una prova de que la His-

tòria i la Memòria caminen juntes, perquè es complementen segons afirmen i demostren els autors del text en la presentació del llibre redactada pels editors, Rosa Monlleó i David Oliver.

El llibre compila les biografies de 8 persones elaborades pels investigadors del Grup que dirigeix Rosa Monlleó. La primera està dedicada a les vivències de guerra i postguerra d'una nena, Manuela Fernández Suárez, refugiada a Castelló durant els moments més durs dels bombardejos de la Guerra Civil. Manuela va néixer a Obona, Concejo de Tineo d'Astúries l'any 1927 i era la menor de huit germans d'una família de llauradors. Quan va començar la guerra estava a Madrid a casa d'uns familiars i, pel març de 1937, va ser evacuada cap a Castelló amb una trentena més de nens. Llavors tenia 10 anys d'edat. Hi va viure amb una família d'acollida i és un testimoni molt valuós sobre les vivències de la guerra i la postguerra a Castelló, segons ens demostra l'autora de la biografia, María Amparo Valls Tomàs. La guerra va truncar la seua vida des de petita i va lligar el seu futur a Castelló i a la família d'acollida. Es va casar amb una castellanenc d'aquest grup familiar l'any 1952 i ha tingut cinc fills propis més els que ja cuidava.

Les següents persones biografades són Teresa Vela i el seu fill Manuel Salvador sobre les quals la mateixa Rosa Monlleó redacta un text ric en informació testimonial sobre el racio-

nament i l'estraperlo de postguerra. Teresa va néixer a Alcalà de Xivert l'any 1911 i el seu fill Manuel, el 1936. Teresa va quedar viuda ben jove i tant el testimoni seu com el del fill serveixen per a demostrar que la majoria de l'estraperlo el practicaven les dones. El capítol ofereix també una informació molt interessant sobre les múltiples i molt imaginatives tàctiques per a practicar-lo i sobre els hàbits alimentaris de la postguerra contats per dos testimonis que van regentar una tenda de comestibles.

La quarta biografia és la de Dolores Tortajada Sornichero, la major de quatre germans nascuda el 1914 a Sogorb. L'autora de la biografia, Eva Alcón, ens conta com Dolores cuidava de la mare que patia albúmina i, a través del seu testimoni, ens parla de les dolències habituals de l'època com la tuberculosi i la sarna. És una història de vida que relata la seua adolescència a Sogorb, la percepció dels avanços que va suposar la Segona República per a les dones, els efectes en la seua família de la col·lectivització forçada de les terres promoguda per la CNT en començar la guerra, l'arribada i intensificació dels bombardejos sobre Sogorb l'any 1938 i l'evacuació cap a València, com s'ocupa del fill sense el marit que marxa al front i és empresonat fins que aconsegueix tornar i retornen a les terres castellanques en la postguerra on patiran una repressió psicològica i una vigilància latent.

La cinquena està dedicada a Germán Renau Forcadell, un espia republicà demòcrata del Servei d'Intel·ligència Militar nascut a Castelló el 1920, i la redacta Vicent Grau Reig. L'autor ens conta com va ser la infantesa i joventut d'este socialista republicà, com es va implicar en la FUR i el seu ingrés en el SIM creat l'estiu de 1937 i com va acabar la guerra immers en la tragèdia del port d'Alacant. Les seues vivències el converteixen en un testimoni de primera mà per a conèixer la guerra a Castelló, el procés revolucionari i les experiències traumàtiques dels republicans atrapats en el port d'Alacant i empresonats. Ell mateix en va ser un, que ho va perdre tot a conseqüència de la repressió econòmica i física que va patir.

La sisena biografia l'escriu David Oliver Expósito i està dedicada a Manuel Peirats Ramón, veí i alcalde de Mascarell, que va patir el saqueig de casa fet pels moros en ocupar el poble. Li van llevar fins i tot el vestit de la comunió. Va nàixer el 1927 en una família d'agricultors i recorda els dos primers anys de la guerra al poble de Mascarell com a tranquils amb una vida quotidiana de rereguarda, que contrasta amb l'evacuació esdevinguda en arribar el front al poble l'any 1938. En tornar a casa, van trobar un poble devastat. Ens relata la vida al poble amb les modalitats de repressió patida i la reconstrucció, en la que va destacar fins ocupar l'Alcaldia el 1967.

La setena biografiada és Mercedes Álvares, una joveneta evacuada de Madrid igual que Manuela, però Mercedes era més major i és un exemple de fidelitat al Partit Comunista amb reunions clandestines per a ballar, prendre el bany a Cullera o escoltar Radio Pirenaica durant la postguerra. Els autors del text són els mateixos editors, Rosa Monlleó i David Oliver, els quals destaquen el valor del testimoni de Mercedes perquè és una dona intel·ligent i observadora de la realitat de manera crítica. Va nàixer a Madrid el 1914 i s'hi va educar en un barri benestant. La família estava acomodada i ella sempre ha estat una dona molt elegant i va sobreviure a Cullera com a modista d'èxit durant el Franquisme, amb el qual va ser sempre crítica. El seu pare va organitzar l'evacuació de xiquets de Madrid cap a Llevant i tota la família es va traslladar a Benicàssim en novembre de 1936, primer, i a Cullera el 1938, motiu pel qual Mercedes és un testimoni molt valuós per a conèixer el desenvolupament de l'ajuda humanitària a Benicàssim i Cullera durant la guerra. I també ho és per a la vida de la postguerra a Cullera, on va sobreviure com a modista.

La darrera de les biografies és la dedicada a Vicent Varella Navarro, que treballava per a Salvador Dávalos, l'empresari propietari de diversos cinemes i concessionari del Teatre Principal de Castelló. És un testimoni que ens relata formidablement la repres-

sió patida a Castelló en els espais d'oci de la postguerra. Els autors del text, Fàtima Agut Clausell i Luís Jesus Mediano Moraira, ens expliquen com funcionava la censura a partir del relat de Vicent i la contextualitzen històricament. Vicent va nàixer a Castelló el 1918 i va heretar la ideologia socialista del pare. Quan va començar la guerra tenia 18 anys i es va allistar com a motorista voluntari. Va estar a Brunete i en l'Estat Major de Madrid. L'estiu de 1938 va ingressar en l'Escola d'Aviació de Sabadell i quan va acabar la guerra aconseguí sobreviure tot i la repressió patida pel pare. En les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979 va ser elegit regidor pel PSOE a Castelló.

L'objectiu principal d'aquest llibre que recull les biografies comentades és mostrar que la Història i la Memòria caminen juntes perquè es complementen, perquè la memòria històrica també permet una aproximació a la realitat del passat feta des de la construcció social del record. Però no és l'únic, els autors també volen contribuir a tancar la ferida dels vençuts deixant-los parlar i traient a la llum les situacions traumàtiques que van patir. Es tracta de demostrar la validesa dels subjectes anònims com a constructors de la Història i la memòria del record con venen fent els membres del Grup d'Estudis d'Història Local i Fonts Orals de la Universitat Jaume I de Castelló que des de l'any 1995 van començar les seues investigacions plas-

mades en diversos volums com el que ara ressenyem. A més a més, inclouen nombroses fotografies per a donar una visió més completa de la Història i la memòria de la Guerra Civil i el Franquisme amb aquest documents de primera magnitud, que els autors tracten com un document autònom en la construcció de la història.

JOSÉ MIGUEL SANTACREU SOLER

Universitat d'Alacant

GARCÍA-ORELLÁN, Rosa, *Carmen Facal*.

Buscando mis recuerdos, León, Everest, 2013, 304 pp.

El libro *Carmen Facal. Buscando mis recuerdos*, escrito por la antropóloga Dra. Rosa García-Orellán, funde la biografía de la empresaria Carmen Facal con la de la empresa de su familia, Remolcadores Facal, sita en el puerto pesquero de Pasajes (Guipúzcoa) España. Asimismo, es un recorrido por la historia de este puerto desde el primer tercio del XX, mostrándonos el asentamiento de la inmigración gallega, el auge y declive de la pesca industrial, los cambios en las relaciones intergeneracionales, los cambios sociales, y el alto empoderamiento mostrado por las mujeres.

En este trabajo, García-Orellán vuelve a mostrar su preocupación por cómo se producen las relaciones intergeneracionales, sumergiéndose por tanto en el mundo de la historia. Así